

## »Missionsbudet«s tilblivelse

Af C. Rise Hansen

»Missionsbudet« var et missionstidsskrift, der idag ikke er meget kendt; det omtales sjældent i historiske fremstillinger<sup>1</sup> og havde dog en udbredelse gennem mange år som vel intet andet missionstidsskrift før og siden. Det gælder det meste af indholdet, at det er udpræget opbyggeligt og vækkende stof, der kun i den henseende og indirekte har betydning for missionshistorikere; men der findes dog indimellem også materiale af selvstændig betydning med oplysninger fra missionærer, som f.eks. et brev fra missionær H. C. Schmidt i Rajahmundry, der arbejdede for et amerikansk-luthersk selskab, men var dansk flensborger og dansk gift, til Asschenfeldt-Hansen, og fra missionær, senere presbyteriansk præst på New Zealand Abraham Honoré, der var fra Fredericia, men tysk uddannet, til T. Løgstrup; de sidste breve indeholder værdifulde oplysninger om Honorés vækkelse og liv senere hen på New Zealand og et par småøer syd herfor.<sup>2</sup>

Det var den i Indre Missions historie særdeles velkendte, flittigt skrivende præst C. Asschenfeldt-Hansen, da i Købstaden Sæby, der tog initiativet til »Missionsbudet«.<sup>3</sup>

Den umiddelbare anledning var den økonomiske udvikling inden for Det danske Missionsselskab. For kalenderåret (og regnskabsåret) 1886 udviste selskabets regnskab et underskud på kr. 2.330, og det gav formanden pastor V. Holm anledning til mistrøstige bemærkninger, dat. Gladsaxe 22. april 1887 og aftrykt i »Dansk Missions-Blad« 1887, s. 137-147 sammen med en oversigt over Det danske Missionsselskabs indtægter og udgifter for året 1886.

Året 1887 måtte da begynde med et underskud, der skulle dækkes af årets indtægter i stedet for, at man havde et overskud at overføre. »Vi ville altsaa i høj Grad trænge til, at Missionsmenigheden forøger sine Gaver i indeværende Aar«, konkluderer Holm og følger nogle bemærkninger til om selskabets litterære foretagender: »Med Missionsbladet er det gaaet tilbage, i Stedet for at det skulde gaa fremad«. »Jeg maa derfor gentage min Bøn til dem, som holde Bladet, om at anbefale det til andre, at det kan vinde flere Læsere og Holdere«. Yderligere følger pastor Holm til, at det maa beklages, »at Lejligheden til at gøre sig bekendt med Missionsselskabets Arbejde i Indien er blevet saa lidt benyttet, at Pastor Løgstrups Bog: »Den nyere danske Tamul-Missions Historie« ikke har bragt Selskabet større Indtægt end Kr. 201.24, hvilket vidner om en meget lille Udbredelse. Man har klaget over, at der

fandtes saa lidt Kendskab til denne Mission; et meget godt Hjælpemiddel til at blive nærmere kendt med den tilvejebringes, og saa benyttes det ikke mere«;<sup>4</sup> han ville vække sine landsmænd til »nogen større Iver for Missionens Sag« og pegede på, »hvor langt vore Brødre i Norge og Sverig ere komne i at yde Midler til Missionens Fremme, vække mine Landsmænd til Nidkærhed, at dog maaske nogle derved kunde blive bragte til at se, hvor langt de staa tilbage for dem, som ingenlunde have mere at give af end de, og saaledes opflammes til at komme bedre med i det Spor, hvori de vandre«. I Norge havde Det norske Missionsselskab i de sidste 3 år gennemsnitligt haft en årlig indtægt på 320.000 kr., mod det danske missionselskabs indtægter på godt 50.000 kr. om året.<sup>5</sup>

På et efterfølgende årligt møde med kreds- og kvindeforeningerne holdt i Fredericia 8. juni 1887 optoges forhandlingerne af selskabets pengeforhold, »som ere alt andet end tilfredsstillende«, og det oplystes, at de siden Holms første meddelelse kun var blevet dårligere. Selskabet ville ikke kunne komme igennem året med indtægterne. »Der laa heri en indtrængende Opfordring til alle Venner af vor Mission til at forøge deres Bidrag og Gaver« [det meste sat med spærrede typer]. I tilslutning til forhandlingen blev det fremhævet »som meget beklageligt, at Missionsbladet kostede Selskabet Penge, i Stedet for at det burde være en Indtægtskilde for det«.<sup>6</sup>

Den største del af eftermiddagsmødet nævnte dag gik med forhandlinger om selskabets pengeforhold. Der diskuteredes større udbredelse af missionsæsker, og kvindeforeningernes betydning fremhævedes. En tilstedeværende stillede det forslag, »at man skulde opfordre Herrens Venner blandt Præsterne til at hjælpe paa Missionskassens knappe Kaar ved at yde et øjeblikkeligt Bidrag af fra 5 til 20 Kr.«; men fra flere sider fandt man, at denne opfordring ikke burde udgå specielt til præsterne, men til præster og menighed i forening. Der var dog nogle præster, der indsendte fra 5 til 40 kr. i henhold til forslaget.<sup>7</sup>

Tankerne beskæftigede sig nu rundt om hermed. Den indremissionske fører af fyrskibet »Læsø Trindel« fremsatte sine tanker i et brev til pastor Holm af 18. juli 1887, aftrykt i »Dansk Missionsblad«; han fastslog, »at en stor Del – maaske den største – af Menigheden har kun ringe Begreb om Hedningernes Liv og Elendighed, om hvad »Dansk Missionsselskab« er for noget, om hvad Arbejde det har for, at det holder Missionærer ude, slet ikke at tale om, hvad Missionærerne hedde, hvor Stationerne ere og hvad Frugter Arbejdet har baaret; han foreslog, »at »Missionsselskabet« indgik med Begæring til de troende, nidkære Præster, som staa i en levende Menighed eller arbejde i Ydre-

eller Indremission, om meget ofte at lægge den levende Menighed her og der varmt paa Hjærte at komme Missionsselskabet ihu« ... »helst samtidig med, at der er talt om Livet iblandt disse [Hedningerne], og ligeledes til Indremission om, at dens Udsendinge ligeledes ofte lægger den levende Menighed Hedningernes Frelse varmt paa Hjærte, og anbefale »Dansk Missionsselskab«s Blad til alle dem, der elske Sagen, for at Interessen kan vedligeholdes«; fyrskibsføreren foreslog ogsaa, at DMS holdt en missionær til stadig at rejse omkring og holde møder for sagen. At lade præsterne yde 5 á 20 kr. hver i år, fandt han var at sætte en ny klud på et gammelt klædebon.<sup>8</sup>

Inde på det jyske fastland grundede sognepræsten i Sæby C. Asschenfeldt-Hansen over sagen og henvendte sig i august måned s.å. til pastor Holm med forslag om at udgive et mere folkeligt lille blad, en slags små traktater.

Asschenfeldt-Hansen var sognepræst i Sæby købstad 1882-92, hvor han ud fra indremissionske synspunkter fik fremkaldt et stort omslag i en by, der i forvejen var ret levende kirkeligt set.<sup>9</sup> Også ydre mission havde han straks begyndt et arbejde for.

Asschenfeldt-Hansen havde næppe haft sin Interesse herfor fra faderen Peter Hansen, dansksindet flensborger, der sidst var præst i Sønder og Nørre Kongerslev samt Komdrup sogne 1874-88; han skal have været præget af rationalisme fra ungdomstidens studier i Kiel.<sup>10</sup> Derimod kan han indirekte – måske gennem sin moder – have fået interessen vakt ved fortællinger om morfaderen den betydelige præst ved St. Nikolaj kirke i Flensborg Christoph Carl Julius Asschenfeldt, der var påvirket af Claus Harms; han prædikede på tysk, men kunne tale dansk og holdt, modsat venner i Flensborg, under Treårskrigen 1848-50 fast ved danskheden og forblev i embedet, så han i 1856 kunne døbe sit barnebarn i Bov kirke; han døde dog 3 uger efter denne barnedåb, men barnebarnet fik hans navn foruden det fædrene Hansen.<sup>11</sup> Morfaderen var tilknyttet den på den tid ret virksomme Flensborg Missionsforening og sendte f.eks. for den i januar 1842 100 Mk.kurant til det da i Hamburg virkende Norddeutsche Missionsgesellschaft.<sup>12</sup> Det er vel sandsynligt, at Sæbypræsten fra sine forældre kan have fået oplysninger om morfaderens indstilling til ydre mission; dennes dagbøger var også i hans besiddelse;<sup>13</sup> men hans optagethed af såvel ydre som indre mission står dog først og fremmest i forbindelse med hans egen kristelige vækkelse og bekendtskab i studietiden med Chr. G. A. Schlesch, udsendt 1879 til Indien som missionær.<sup>14</sup>

Holms beretning i foråret 1887 og diskussionen på Fredericia-mødet i juni om selskabets økonomi og især den ringe udbredelse af Dansk

Missions-Blad og det dårlige salg af Løgstrups bog om Tamulmissionen befæstede hos Asschenfeldt-Hansen tanken at prøve på at bidrage til at vække mere varme for missionssagen; hans tanke var at udsende o.20 ottesidede traktater om året til en billig pris; det lille blad ville vinde vej flere steder end et større blad, få flere gaver med sig og give mere iver for sagen.

Nu var der en tanke, der stadig fulgte ham: »om det er Herren, der har givet mig Tanken«. Spørgsmålet var også, om et sådant lille blad ville gå Dansk Missions-Blad i vejen; han mente og håbede det modsatte, da traktatbladet blev for lidet til at kunne blive en hindring. Tanken var gammel hos ham, men var stadig blevet mere bestyrket; den går måske tilbage til tiden for Göteborgsmødet i 1885.<sup>15</sup>

I august skrev Asschenfeldt-Hansen så til formanden for Det danske Missionsselskab om sine tanker. Først og fremmest ønskede han en anbefaling for det nye blad i Dansk Missions-Blad; hans eget arbejde med bladet skulle være gratis og nettooverskuddet udelt gå til ydre mission.

Brevets<sup>16</sup> ordlyd er denne:

Sæby Kjøbstad 19/8 87

Kjære Pastor Holm!

De ved maaske, at jeg, nu i Forbindelse med Pastor Moe i Skanderup og endnu en troende Mand, har paabegyndt en Traktatmission d.v.s Udgivelsen af Smaatraktater til gratis Uddeling. Det har i lang Tid været en Tanke hos mig at udvide Traktatmissionen ogsaa paa *ydre Missions* Omraade, og Pastor Moe bifalder ganske Tanken. – Ydre Mission har længe ligget mig meget stærkt paa Sinde, og der er flere heroppe end jeg, som ere grebne af Nidkjærhed for Herrens Sag i Hedningeland. Gaverne til ydre Mission her i Sæby ere stegne Aar for Aar til Herrens Ære, sidste aar indkom her i Kredsen noget over 950 Kroner (963 Kr. –). Men det har smertet mig meget at læse Deres Beretning fra et større Møde for nylig, efter hvilken Beretning det Landet over saa smaat ud med Iveren for ydre Mission baade hvad Gaver angaar og især, hvad hele Stillingen angaar over for Meddelelser om dette Herrens Værk; det er smerteligt at se, hvor liden Udbredelse det saa vel redigerede »dansk Missionsblad«, Selskabets Organ, har, ligesom den ringe Afsætning af Løgstrups gode Bog. Det, der mangler, hvilket jeg jo nok vidste i Forvejen, er Iver for Hedningernes Frelse i Almindelighed. Ogsaa blandt kjære Guds Børn er Hjerterne endnu saa forunderligt lidet opvarmede for den Sag. Men Læsningen af denne

Deres Artikel befæstede hos mig omnævnte Tanke at prøve paa at bidrage noget til at vække mere Varme for Missionssagen i de helliges Hjerter. Tanken er altsaa denne: at lade udkomme ca. en Snes 8sidede Traktater om Aaret, der helst skulde indeholde afsluttede Skildringer eller dog have Indholdet saaledes afpasset, at de ogsaa enkeltvis kunde afhændes ved Møder o.lign. Lejligheder. Dette lille Blad skulde være saa billigt som muligt (25 Øre halvaarligt har jeg tænkt) og give saa kraftige Stød som vel muligt for at vække den Iver for Hedningernes Frelse, som bør findes hos hvert Guds Barn. Smaa korte Tilraab (Prædikener i korteste Format), kortere, sammentrængte Meddelelser fra Missionsmarken, alt lagt Hjertet og den enfoldige Forstaaelse af Sagens vældige Alvor saa nær som muligt. Tillige skulde dette lille Blad anmelde Missionslitteratur, for at Bøger desangaaende kunde finde en bedre Afsætning, kortsagt saa praktisk som muligt arbejde for ydre Mission i Almindelighed (maaske ogsaa for Israelsmissionen, dog blot mere lejlighedsvis). Med saadant *Godtkjøb* som 25 Øre Halvaaret og ved *Bistand* af Venner i Herren trindt om i Landet haaber jeg at kunne faa et saadant lille Traktatblad ind en Mængde Steder, langt, langt flere Steder end et større Blad.

Netto-Overskudet skulde naturligvis tilfalde ydre Mission. Jeg mener, at et saadant lille Blad kunde finde Vej til flere Ører, faa flere Gaver med sig og mere Iver for Sagen. Det hele kommer selvfølgelig an paa, om det er Herren, der har givet mig Tanken; den følger mig stadigt, derfor skriver jeg. Spørgsmaalet melder sig her: vil et saadant lille Blad ikke gaa »dansk Missionsblad« i Vejen? Jeg mener ikke, haaber endog det modsatte, nemlig at »dansk Missionsblad« kunde muligvis ved *stadige Anbefalinger* af det i Traktatbladet vinde *frem*. Traktatbladet bliver jo ogsaa for lidet til at kunne hindre »dansk Missionsblad«. Hvad mener De om denne Plan? Det staar for mig, som vilde det kunne gavne Sagen herhjemme. Jeg forelægger Dem Tanken, fordi mit Hjerte er varmt for Danmarks Deltagelse i Missionsgjerningen, og De jo er Formand for den ene Gren af Arbejdet; det er ikke Konkurrence men en hjælpende Haand, her er Tale om.

Og vilde De sige: mon Du kan paatage Dig dette Arbejde, da vil jeg svare: mit Hjerte brænder for Sagen, og af hvad der griber *mit* Hjerte, vilde jeg gjerne vise ud til andre. Vil Herren ikke kunne bruge det, saa vil det gaa i Stykker, vil han kunne bruge en Deltagelse fra min Side paa den Maade, vil han velsigne det. Tanken staar stadig for mig og er allerede gammel i mig, stadigt blevet mere bestyrket; det er ikke en *øjeblikkelig* Indskydelse. Dertil kommer, at jeg kjender ikke faa Troesamfund rundt om i Landet og haaber Støtte fra disse.

Jeg taler her en Del om Sagen, skjønt Arbejdet jo i og for sig kun er en *liden* Haandsrækning. Endnu en Gang: her er ikke Tale om nogen *Erstatning* for »dansk Missionsblad« men om en lille Hjælp til at berede Vej, ogsaa for dette Blad.

Jeg haaber, at et saadant lille Blad (trykt paa ikke altfor fint Papir) vil kunne give et Overskud aarligt; fra den »indre« Traktatmission er jeg jo nu temmeligt vel kjendt med, hvad sligt koster. Overskudet (Netto selvfølgeligt) skal udelt gaa til ydre Mission, saaledes er Tanken; mit Arbejde skulde selvfølgelig være gratis.

Det vilde glæde mig, om »dansk Missionsselskab« vilde anbefale denne lille Gjerning. Nu foreløbigt venter jeg først privat Svar fra Dem.

Med hjertelig Hilsen i Herren.

Deres forbundne

C. Asschenfeldt Hansen

Formanden for Det danske Missionsselskab pastor Holm svarede hurtigt i brev af 22. august s.å.; han frygtede ikke for, at det nye blad skulle gå »Dansk Missionsblad« i vejen, tværtimod, og mente, at selskabets andre bestyrelsesmedlemmer ville tænke som han; han henstillede da til Asschenfeldt-Hansen, om han ville tilskrive bestyrelsen eller bemyndige Holm til at forelægge det af ham modtagne private brev for denne.<sup>17</sup>

Asschenfeldt-Hansen foretrak at forelægge sin plan i et nyt brev denne gang stilet til »Bestyrelsen for Dansk Missionsselskab«; det er udateret. Der fremhæves heri, at brevskriveren allerede i flere år havde haft den tanke, om man ikke kunne få i gang et lille, ganske billigt blad, der kunne virke for ydre mission i almindelighed, da »Dansk Missionsblad« og bøger udgivet i forbindelse hermed kun var blevet lidt læste. Som i brevet til Holm af 19. august oplyses, at Asschenfeldt-Hansens medudgiver af traktaterne havde bifaldet planen – ligesom allerede DMS's formand. Det, der ønskedes af bestyrelsen for DMS var en anbefaling, så varm som den kunne gives på sagens daværende standpunkt; det ville efter initiativtagerens mening gavne meget, når han om kort tid lod den trykke gennem »Indre Missions Tidende« og måske på anden måde rettede henvendelse ang. denne sag. Der meddeles til slut, at arbejdet ventedes begyndt ved det forestående nytår, og at 20-25 numre skulle udkomme årligt.

Asschenfeldt-Hansen skriver således til DMS's bestyrelse:<sup>18</sup>

Til Bestyrelsen for »Dansk Missionsselskab«

Naar jeg herved henvender mig til den samlede Bestyrelse for dansk Missionsselskab, da er det angaaende et lille Arbejde sigtende til at fremhjelpe mere Kjærlighed til Hedningemissionen, jeg allerede længe har tænkt paa at sætte i Gang, og hvorom jeg har brevvet med Hr. Pastor Holm i Gladsaxe. – Hedningernes Nød og den forholdsvis liden Andel i Missionsarbejdet udadtil, som Herrens hellige have for Tiden, har længe hvilet tungt paa mit Hjerte, altsom jeg selv fik mit Hjerte noget mere opvarmet for Hedningemissionen.

Aarsagerne til, at saa mange Guds Børn have staaet halvvejs fremmede overfor Sagen, kan jo være flere, men Hovedgrunden er visselig den, at de helliges *Kjendskab* til Hedningernes rædsomme Elendighed og hele Herrens Arbejde derude har været saa liden.

Der er jo visselig blevet gjort en Del for at skaffe Menigheden Kjendskab til Sagen; men det er jo beklageligt at se, hvor faa Abonnenter det saa vel redigerede »dansk Missionsblad« har, ligesom de Bøger, der ere blevne udgivne i det Øjemed, kun ere blevne lidet læste.

Med Henblik derpaa har det allerede i flere aar været min Tanke, om ikke man kunde faa i Gang et lille, ganske billigt, Blad, der kunde virke for *ydre Mission i Almindelighed*, for at bidrage til Opvækkelsen af den Missionskjærlighed, der *maa* findes i alle troende Menneskers Hjerter, om end den slumrer i saa mange. – Da jeg nu sammen med Pastor Moe i Skanderup og flere Præster begyndte at udgive Traktater til Brug i indre Missionsarbejde, kom det til at staa klart for mig, at denne lille Gjerning ogsaa kunde udvides til Hedningemissionen.

Tanken har da været den aarligt at udgive en Række smaa (ottesidede) Missionstraktater, der skulde indeholde dels ganske korte Prædikener med Hedningemissionen for Øje, dels Smaaskildringer fra de forskellige Missioner, endelig tillige virke for Udbredelse af missionshistorisk Læsning ved Anmeldelser af gode Bøger i den Retning samt ved Anbefaling særligt af saadant et Blad som »dansk Missionsblad«. Det vilde jo blive som et lille Blad, og Prisen skulde kun sættes til 25 Øre om *Halvaaret*, for at Pengespørgsmaalet ikke skulde blive en Hindring. Jeg haaber, at saadant et lille billigt Blad ved Venners Bistand kunde finde en temmelig vid Udbredelse og blive dog til nogen Velsignelse for Sagen. Eventuelt Overskud skulde selvfølgelig tilfalde ydre Missions Gjerning. Traktaterne vil blive udgivne paa »kirkelig Traktatmissions« Forlag.

Baade Pastor Holm, Bestyrelsens Formand, hvem jeg har forelagt

denne Tanke, og Pastor Moe, Medbestyrer af »kirkelig Traktatmission«, have fuldt ud bifaldet denne Plan. Den eneste Indvending, der kunde tænkes gjort herimod, var denne, synes jeg, om »dansk Missionsblad« skulde tabe Abonnenter derved. Jeg mener nu ligesom Pastor Holm, at det snarere vilde vinde end tabe i Abonnenttal ved at faa en saadan lille Medhjælper, der arbejdede for ydre Mission i *Almindelighed*; derved vilde Kjærligheden for den særlig Gjerning, »dansk Missionsblad« nærmest repræsenterer, vistnok snarere forøges.

Jeg vilde nu for Sagens Skyld være glad ved at faa en Anbefaling for dette lille Arbejde fra »dansk Missionsselskabs« Bestyrelse, saa varm en Anbefaling, som den kan gives paa Sagens nuværende Standpunkt; det vilde gavne meget. Jeg vilde saa lade denne Anbefaling følge med i Trykken, naar jeg om kort tid gennem »indre Missionstidende« og maaske ogsaa paa anden Maade henvender mig til Herrens Folk angaaende denne Sag.

Med hjertelig Hilsen i Herren  
C. Asschenfeldt Hansen  
Sognepræst i Sæby Kjøbstad.

P.S.

Det var Tanken at begynde med dette Arbejde ved Nytaarstid. En 20-25 Nummere skulde da udkomme aarligt. Israelsmissionen skulde ogsaa nu og da berøres.

Brevet med forslaget behandledes paa et bestyrelsesmøde i Det danske Missionsselskab 14. oktober 1887. Herom oplyses i selskabets forhandlingsprotokol:<sup>19</sup>

»9). Et Forslag af Pastor Aschenfeld-Hansen i Sæby om Udgivelsen af et lille Missionsblad, hvortil Dansk Missionsblad skulde give sin Anbefaling, henvistes til Forhandling mellem Pastor Løgstrup og Pastor Aschenfeld-Hansen, idet man ville anbefale ham at tage Pastor Løgstrup til Medarbejder, og iøvrigt give Sagen sin bedste Anbefaling«.

Forhandlingerne er for dette møde underskrevet af V. Holm, Skat Rørdam, Vilh. Bech, O. C. Ipsen, Anders Stubkjær og sidst T. Løgstrup, der var blevet medlem af Det danske Missionsselskab i 1886, men først blev selskabets sekretær fra 10. oktober 1889;<sup>20</sup> det synes ogsaa at være Løgstrup, der har indført det pågældende stykke i forhandlingsprotokollen; det er – som venteligt – ganske kortfattet. Det er muligt at supplere dette korte referat med en optegnelse i Th. Løgstrups senere nedskrevne Erindringer; her findes et notat, der ogsaa

forklarer, hvorfor Løgstrup kom ind i billedet som medudgiver af det nye lille missionsblad.

I Erindringerne bemærkes overensstemmende med forhandlingsprotokollen: »Kun Holm, Rørdam, Bech, Ipsen, Stubkjær og jeg vare til stede« og så oplyses: »Før vi begyndte paa denne sag forhandlede om missionsbudet, da Bech tøvede med at kome for det stærke snevejsr skyld. Da Rørdam efter en ytring i A.H.s brev var betænkelig mod at få Moe med [*tilf. sen. over linjen*: til at starte Mis.budet], »da han vilde have grundtvigianerne skoldede«, tilbød jeg at gå med, for således også at få denne sag i forbindelse med missionsbladet, og det vedtoges øjeblikkelig. Vi spiste frokost sammen og forhandlede videre lige til kl. 5 aften fra 8 morgen«<sup>21</sup>.

Det er således en henstilling fra Skat Rørdam, der bevirker, at pastor Moe ikke kommer med i redaktionen af »Missionsbudet«, hvis navn forøvrigt først nævnes i dette notat. I Asschenfeldt-Hansens to breve nævnes der ikke noget navn på bladet; men fra et andet notat i Løgstrups Erindringer ved vi, at »Navnet »missionsbudet« var mit forslag, hele ideen og sagen Asschenfeldt Hansens«.<sup>22</sup>

V. Holm svarede omgående – 15. oktober 1887 – Asschenfeldt-Hansen, at DMS-bestyrelsen glædede sig ved, at han ville udgive missions-traktater og ville gerne anbefale foretagendet; man så gerne Løgstrup som medudgiver; anbefalingen skulle følge.<sup>23</sup>

Asschenfeldt-Hansen ville gerne gå ind på at tage pastor Løgstrup som medredaktør; da denne var »knyttet til D.M.S.s Bestyrelse«,<sup>24</sup> har han utvivlsomt fundet dette ønske naturligt og ikke anet noget om, at Moe ved sine udtalelser om grundtvigianerne havde gjort sig mindre egnet.

Anbefalingen afsendte Holm 24. oktober 1887 til Asschenfeldt-Hansen; han noterer kort: »Sendes Anbefalingen f. Miss.budet. De kunne bruge den, som de ville«.<sup>25</sup> I den forekommer betegnelsen for det nye blad, »Missionsbudet«.

Anbefalingen lyder:

»Det er en Kjendsgjerning, som maa bedrøve Alle, der elske Herren og hans Rige, at Menigheden her i Danmark er altfor fremmed for Arbejdet for Hedninge-Missionen. Der kan anføres Meget som Grund hertil, men det samler sig næsten Alt i dette Ene, at Missionens Sag ikke bliver lagt Menigheden i det Hele og de enkelte Troende i den nær nok i Tale og Skrift. Der savnes derfor baade Kjendskab til den og Hjærte for den. Vistnok holdes der Missionsmøder og det i bestandig voksende Tal. Men selv om dette forøgedes endnu meget mere, vilde det ikke være nok, naar ikke Missionen ogsaa bliver optaget som Led

og Del af den Forkyndelse, som ellers lyder i Kirker og ved Forsamlinger. Og vi have heller ikke her saa faa Blade, som berette om denne Herrens Sag. Foruden »Dansk Missionsblad«, som meddeler Skildringer fra hele Missionsmarken og særlig fra det danske Missionsselskabs Virksomhed i Ostindien, er der »Almindelig Kirketidende«, af hvis Meddelelser om Santalmissionen et Særtryk følger med »Den indre Missionstidende«, og »Dahkwala«, der ligeledes bringer Budskab fra Santalistan, foruden at »Højskolebladet« indeholder Meddelelser om den unge Karénmission og fra Løventhal. Men enten have disse Blade ikke Udbredelse nok, eller de trænge ikke rigtig ind i Menighedens Hjærte med, hvad de meddele. Der trænges saaledes sikkert til et billigt Blad, som bedre kunde være, hvad de Andre ikke have havt Lykke til, og maaske derved hjælpe ogsaa dem til at blive bedre modtagne og tilegnede.

Det har derfor været det danske Missionsselskabs Bestyrelse en Glæde at erfare, at Pastor Asschenfeldt Hansen i Sæby i Forening med Pastor Løgstrup agter at udgive et saadant lille Blad under Navnet »Missionsbudet«, som skal indeholde korte Missionsprædikener, Smaaskildringer fra de forskjellige Missioner og Anvisning paa god Missionslæsning. Den ser heri ikke en Medbejler, som maaske kunde gribe forstyrrende ind i dens egen Virksomhed ved at formindske Udbredelsen af »dansk Missionsblad«, men en kjær Medarbejder og Forbundsfælle, som den haaber skal virke til, at dens eget Blad kan blive baade mere og bedre læst end tidligere, og ved at vække og styrke Sansen for og Kjærligheden til Missionen i Almindelighed ogsaa forøge Menighedens Deltagelse i det her fra Danmark udgaaede Missionsarbejde. Den takker de kjære Brødre, som have fattet Tanken om dette Foretagende og som ikke ville sky det Arbejde, der dermed kommer til at paahvile dem, for at tjene Herrens store Sag. De have begge saa godt et Navn i Menigheden og have lagt det saa klart for Dagen, at de have Evne til at fortælle, saa det bliver hørt med Glæde, hvad de fortælle, og til at opvarme Hjærterne for det, de selv ere varme for, at den maa haabe, at deres lille Blad vil faa en god Indgang rundt om i Menigheden. Den medgiver derfor Missionsbudet sin bedste anbefaling, idet det begynder sin Vandring, og beder Alle, paa hvis Dør det banker, at lukke op for det, som den beder Herren, at han vil velsigne det paa dets Gang omkring i Menigheden, at det maa tjene den Sag, det gaar Bud for, saa det kan blive til hans Navns Ære og hans Riges

Fremme og dermed til Menighedens kraftigere Deltagelse i det Arbejde, hvoraf den selv vil være den Første til at høste rig Frugt.

Gladsaxe, den 25. Oktober 1887.

Efter Bemyndigelse af Bestyrelsen for det danske  
Missionsselskab og paa dets Vegne  
V. Holm.«

Der følger så i Tidenden en opregning af, hvilke personer Det danske Missionsselskabs bestyrelse bestod.<sup>26</sup>

Foran denne anbefaling indledte de to redaktører med en indførelse under en stor overskrift: Missionsbudet. Teksten er:

»At den levende Menighed her hjemme i Danmark endnu kun i saare ringe Grad er kommen med i Arbejdet for Hedningernes Frelse er en bedrøvelig Kjendsgjerning.

Grunden dertil kan være af forskjellig Art, men Hovedgrunden er visselig den, at Herrens Folk her i Danmark for største Delen kun har saa lidet Kjendskab til Sagen. Den rædsomme Elendighed, hvori den uhyre store Hedningemasse paa c. 1000 Millioner befinder sig, Herrens store Arbejde der ude i Hedningeland for at nedbryde disse Djævelens gamle »Befæstninger«, Herrens Missionsbefaling: »Gaar ud i al Verden og gjør alle Folkeslag til mine Disciple«, hans Ord: »Høsten er stor, men Arbejderne faa, beder derfor Høstens Herre, at han udsender Arbejdere til sin Høst«, alt dette staar dunkelt for Mange, Mange af Herrens troende Venner her hjemme i Danmark«, og der fortsættes: »Man tænker, at her er nok at gjøre her hjemme i Landet, og det er sandt, at her er fuldt op af Arbejde blandt de vantro Masser af Døbte, men skulde vi vente, til vi vare færdige her hjemme, vilde det frelsende Ord aldrig ved os blive bragt Hedningerne«.

»Dette Standpunkt: At se paa Hedningemissionen som Noget, der ikke i videre Grad vedkom os, bliver der ingen Guds Fred i. Den levende Tro maa efter sit Væsen i sig gjemme Kjærlighed til alt Herrens Arbejde«. »Kjærligheden til vor Herres Jesu Samaritanergjerning blandt Hedningeskarerne maa altsaa ogsaa findes i ethvert i Sandhed troende Hjærte, men den slumrer endnu i saa mange kjære Guds Børn«.

Opråbet spørger så: »Hvorledes skal da denne slumrende Missions-kjærlighed vaagne op?« og svarer: »Den skal vækkes ved at Ordet om Døds mørket i Hedningeland, om Herrens Befaling til sin Menighed«

... »ved at dette Ord kommer til at lyde for Troens Øre, saa Kjærligheden vaagner og Hjærterne begynde at brænde. Nu lyder dette Ord jo ganske vist baade ved Møder hist og her og gennem Blade, af hvilke jeg særlig vil pege paa »Dansk Missionsblad«, et meget godt Blad. Men Ordet derom er dog endnu ikke trængt rigtig ind iblandt Guds Børn. Møderne, der holdes for Hedningemissionen, er forholdsvis kun saare faa, og »Dansk Missionsblad« kæmper sig frem med blot 2000 Abonnenter«.

Med alt dette for øje havde de to undertegnede præster med den »hjærtelige« anbefaling, der aftryktes nedenfor fra »Dansk Missions-selskabs« Bestyrelse, »men først og fremmest derved, at Guds Aand har anbefalet denne Sag for vore Hjærter, i Jesu Navn bestemt os til fra Nytaar 1888 af at udgive et lille Blad, der skulde hedde »Missionsbudet«. Med dette Navn kan tænkes baade paa Herrens Missionsbud til os og paa vort Budskab om Herrens Arbejde i Hedningeland«.

Der oplyses så om, at det lille blad skulle udkomme 2 gange månedlig, den 1. og 15. i hver måned, med 8 sider, og om indholdet: »Bladet skulde indeholde dels ganske korte Prædikener med Hedningemissionen (stundom ogsaa Israelsmissionen) for Øje, dels mindre Stykker om Gjerningen i Hedningeland, særlig da om den danske Mission, fremdeles skulde deri omtales Bøger, som udgives for at meddele om Missionen, og som Guds Børn kunde have Gavn af at kjende, maaske ogsaa andre Bøger af godt Indhold, ligesom »Missionsbudet« ogsaa gjerne vilde virke for at skaffe »Dansk Missionsblad« en videre Udbredelse. Israels-Missionen skulde, som før nævnt, ogsaa have en Plads i Bladet«.

Bladets Pris blev sat så billigt som muligt til 15 øre kvartalet, portofrit tilsendt, når mindst 10 eksemplarer bestiltes hos Asschenfeldt-Hansen i Sæby købstad, hvorfra ekspeditionen foreløbig ville finde sted. Toges under 10 eks., skulde bladet bestilles hos postvæsenet, og prisen blev da 20 øre p.g.a. postpengene, »men det bliver jo dog ogsaa i dette sidste Tilfælde i Sandhed saa billigt, at det ikke kan hindre Nogen i at være med«. Det betonedes, at overskuddet gik til ydre mission, og at udgiverne gjorde selve arbejdet med udgivelsen gratis.

Betalingen skulde ske forud, og da udgiverne gerne snarest muligt ville have rede paa, med hvor mange abonnenter de kunne begynde, »bedes kjære Venner, der læse disse Linier, hurtigst muligt at samle det størst mulige Tal af Abonnenter sammen«.

Og opfordringen lyder: »Men nu henvende vi os herved til Guds Børn trindt om i Landet og bede Eder: Hjælp os med at faa dette Blad udbredt! Thi kun hvis dette saa overmaade billige Blad bliver udbredt i

mange tusinde Eksemplarer naar det sit egentlige Formaal: At komme ind der, hvor de hidtilværende Blade ej ret have kunnet finde Indgang. Men en saadan Udbredelse kan Bladet kun faa ved at alle I kjære Venner i Troen trindt om, ikke blot Præster, men i Særdeleshed ogsaa I troende Lægfolk, staa sammen med os og tage Sagen med Bladets Udbredelse op som et lille Arbejde for Hedningemissionen«.

Hvor der var venner, skulle en af dem påtage sig at samle abonnenter; abonnentsamleren fik da sit eget eksemplar frit.

Alt er helt fint arrangeret, og der sluttes af med: »Ja, vi presse paa i denne Sag, og vi gjøre det med Tro baade først til Herren og tillige til hans Venner, thi det er jo ikke egen Fordel med Herrens Sag, vi gjerne herved vilde fremme«.

Det hedder lidt længere fremme i opråbet: »Et kunne vi sige, kjære Venner: Vi have bedet Herren om Naade til, at den Kjærlighedsvarme – hvor lille den saa end er – som Guds Aand har optændt i vore Hjærter for Hedninge- og Israelsmissionen, ret maa straaale ud til vore Brødres og Søstres Hjærter igjennem det paatænkte lille Blad, og vi bede fremdeles Herren om, at i dette lille Blad under al Tale om ydre Mission dog det klare Skjel mellem, hvad der hører Tro og Vantro til, aldrig maa savnes, om muligt dog ogsaa uomvendte Mennesker her hjemme kunde faa en Hjælp der igjennem til at kjende deres fortabte Stilling og længes efter Frelse«.

Til allersidst: »Sagen være da hermed lagt i hans Haand, der har lovet at lade sin Kraft fuldkommes i vor Skrøbelighed!«.

1. januar 1888 kunne så det første nummer af »Missionsbudet« udkomme med undertitel: »Et Blad for Hedninge- og Israelsmission«. Asschenfeldt-Hansen ledede helt redaktionen; han var i det hele taget umådeligt skrivende i disse år og var det vel for øvrigt livet igennem. Om bladet selv siger han i sine erindringer: »Det lille Blad havde ikke megen Missionslærdom at bringe, men det talte til Hjerterne og svarede til det Barnestade med Hensyn til Hedningemissionen, som Menigheden den Gang stod paa«.<sup>27</sup> Asschenfeldt-Hansen har utvivlsomt set rigtigt heri.

Gennem tilknytningen til Indre Mission fik bladet udbredelse over hele landet; det blev iøvrigt også solgt gennem indremissionærer og kolportører.<sup>28</sup> Det var også i Den Indre Missions Tidende, at meddelelsen om det kommende missionsblad først og fremmest fremkom. I Beretning fra Det danske Missionsselskab for Aaret 1888,<sup>29</sup> der også kunne meddele, at dette år var et af de mest velsignede m.h.t. interesse for missionen, oplyses kort: »Og her maa vi især nævne med Tak de to kære Brødre, som have fattet Tanken om det lille Missionsblad, »Mis-

sionsbudet«, og sat den i Værk. Som dette er et Tegn paa den voksende Missionskærlighed, saaledes har det sikkert ogsaa bidraget til at vække og nære denne i en vid Kreds. Forunderligt er dette Foretagende blevet velsignet, idet Bladet kunde udgaa straks til 13000 Holdere og snart fik 20000«.

Stor betydning fik det, at Asschenfeldt-Hansen iøvrigt sammen med andre agiterede for at danne kredsforeninger allevegne, »hvor der var Liv«; der ønskedes rigtig mange små kredse af »Troende«, hver for sig med stemmeret og med indflydelse på bestyrelsens beslutninger. Dette realiseredes i DMS's organisation 1889-90. På et ekstraordinært kredsforeningsmøde i Fredericia 8.-10. oktober 1889, hvor der var indbudt tillige en større kreds af missionsvenner fra hele landet, prædikede Asschenfeldt-Hansen over Zakarias 4 om Zerubbabels arbejde på at rejse Herren en helligdom og hans svar til samaritanerne, at det ikke sømmede sig, at de byggede med på templet. Meningen i den aktuelle situation var, at arbejdet på Hedningemissionen alene skulle tilhøre »Herrens levende Folk«.<sup>30</sup>

Gennem »Missionsbudet« var der hurtigt gjort et solidt arbejde for, at DMS kunne få ny ledelse og organisationen blive stærkt præget af Indre Mission.<sup>31</sup> »Missionsbudet« slog nemlig an overtræffende udgivernes forventninger. Allerede i 1889 havde dette blad 21.000 abonnenter, mens »Dansk Missionsblad« kun havde 2340 og »Almindelig Kirketidende« 1000 holdere.<sup>32</sup> Det var ikke uden grund, at den daværende redaktør af »Dansk Missionsblad« Grove-Rasmussen, i et brev til Asschenfeldt-Hansen, kunne kalde dette tal »gigantisk – kolossal«.<sup>33</sup>

Det var Asschenfeldt-Hansen, der kom til at trække det store læs m.h.t. at skrive i bladet. Det vides, at Th. Løgstrup i oktober 1887 over Hjørring kom til Frederikshavn og videre til Sæby, hvor han prædikede. I sine erindringer noterer han: »Om aftenen sammen med vennerne og traf der en kaptajn Poulsen fra Læssø fyrskib«, den tidligere nævnte kaptajn, kendt fra brevet i »Dansk Missionsblad«, og så tilføjes: »Dagen efter gik Asschenfeldt Hansen og jeg en tur i skoven og talte om »missionsbudet«. Aftalen besegledes siden med bøn hjemme i hans stue, idet vi knælede og bad med hinanden«.<sup>34</sup>

Det første nummer af »Missionsbudet« indledes med et stykke af Asschenfeldt-Hansen: »I Jesu Navn begynder saa »Missionsbudet« sin Vandring. Den ydre dragt – fremhæver den skrivende – var kun ringe og tarvelig, men det »er vort sikre Haab til Gud, at alle Herrens Venner ... dog paa »Røsten« (Joh. 10,5) skal kunne kjende, at det er Jesus, Herlighedens Herre, der ogsaa gjennem dette sit lille Sendebud vand-

rer rundt til sine hellige og banker paa Hjertedøren« ... »I Jesu Navn banker »Missionsbudet« paa, fordi det hviler i at være udsendt af ham just nu«. Det lille blad fremkom ikke nu tilfældigt. »Det er et lille Led i den store Kjæde af Kjærlighed for Hedningemissionen, hvormed Guds Aand i vor Tid bevæger og sammenbinder Kristnes Hjerter trindt om i Landene«. »Missionsaanden suser mægtigt hen over den gamle Kristenhed i vore Tider. Og deri hvile vi, som udgive dette lille Blad, at det er Guds Aand, der har indgivet os Tanken om ogsaa gennem dette lille Redskab at drage de helliges Hjerter her i Danmark inderligere ind i det store ydre Missionsarbejde og aande paa Kjærlighedsgnisten, at den maa blive til brændende Lue. Og saaledes tør vi sige: »Missionsbudet« kommer i Jesu Navn, sendt af ham just nu«.

Det er de hellige, »kjære Venner i Herren«, »den levende Menighed«, Asschenfeldt-Hansen henvender sig til. »Maatte »Missionsbudet« dog bidrage til, at der kunne blive et Bønnens Raab fra den levende Menighed til Herren for og om de rette Arbejdere til Høsten, saa ikke blot Herrens Præster i Kirken tog den Sag med i Forbønnen, men saa ogsaa alle I andre kjære Brødre og Søstre tog Sagen op i Bøn ved Eders Forsamlinger og i Eders Husandagt, først og sidst dog i Lønkammeret«. <sup>35</sup>

Det var således en meget indtrængende og inderlig opfordring, som allerede med det første nummer udgik først og fremmest til Indre Missions kredse overalt i Danmark.

I nummer 3 kunne udgiverne meddele, at man kunne begynde med mindst 16.000 abonnenter; enkelte af disse havde måttet vente på nummer 1; det skyldtes, at man ikke havde turdet vente så mange tusinder, som der kom, så bladet måtte trykkes op påny;<sup>36</sup> det gjaldt de første 4 numre.<sup>37</sup>

»Missionsbudet« blev trykt i København; men en frk. Caroline Schmidt i Sæby ledede bladets bogudsalg; herfra forsendtes ogsaa missionsæsker.<sup>38</sup>

Også den række kirkehistoriske småskrifter, som Asschenfeldt-Hansen havde begyndt at udsende 3 år forinden, gør han opmærksom på i »Missionsbudet«. De havde haft c. 2.400 abonnenter, hvad han ogsaa fandt var ikke så få, men alligevel kun en meget lille part af »Missionsbudets« læsere. Mellem disse læsere fandt A.-H., at kirkehistorisk og missionshistorisk læsning har været meget lidt udbredt. »Det har hængt sammen med en Utilbøjelighed hos en stor Del Kristne herhjemme overfor alt, hvad der krævede lidt mere aandeligt Arbejde for at blive tilegnet«; men A.-H. ville ogsaa gerne lægge læserne af bladet det andet på hjerte, nemlig kendskab til kirkens historie. »I, kjære Venner, som

nu igjennem Missionsbudet høre lidt mere om ydre Mission, vil I ikke ogsaa være med til at holde de kirkehistoriske Smaaskrifter og derigjennem modtage en lille Haandsrækning til at se, hvorledes Jesus har ført sine hellige saa vidunderligt fremad gennem de svundne Aarhundreder trods Fjendens Vold og List. O, der er saare meget velsignet baade til Bestyrkelse og Advarsel at hente ud af Kirkens Historie, det lønner sig rigeligt at arbejde i denne Erfaringens Guldgrube!«. En afdragsordning foreslås, ogsaa for dem, der ville erhverve det allerede udkomne.<sup>39</sup> Asschenfeldt-Hansen benytter kirkehistorien til styrkelse af vækkelsen; men det bør nok ogsaa bemærkes, at der hermed gøres et oplysende arbejde i indremissionske kredse, hvor det utvivlsomt – ogsaa efter A.-H.s mening – var tiltrængt.

»Missionsbudet« udkom i 20 årgange. Sidste nummer udsendtes 15. dec. 1907 og indeholder afskedsord fra de to udgivere. Bladets ophør vil man vel sætte i forbindelse med Løgstrups fratræden som sekretær i DMS fra 1. juni 1908, uden at jeg er i stand til direkte at kunne påvise det; fra samme tid udtrådte han af DMS's bestyrelse, mens Asschenfeldt-Hansen fortsatte som medlem deraf til 1916. Det var brydninger mellem missionsselskabets formand fra 1904 Axel Busch og Løgstrup, der fremkaldte sidstnævntes afgang som sekretær og overgang til sognepræsteembede i Nyborg;<sup>40</sup> dette behøvede næppe at have indflydelse på udgivelsen af det selvstændige blad »Missionsbudet«, men kan rent faktisk have spillet ind. Løgstrups afskedsord er meget korte, stort set kun citering fra salme 24 vers 1 og 9 i Det gamle Testament.<sup>41</sup>

Nu var der ogsaa sket det, at udviklingen havde medført, at »Dansk Missionsblad« og »Missionsbudet« i 1907 havde omtrent lige mange abonnenter. Som det hedder i det sidstnævnte blad 1. nov. 1907: »Se, det er en af Grundene til, at vi, der har udgivet »Missionsbudet« i de tyve Aar, har forstaaet, at »Missionsbudet« i dets nuværende Skikkelse ikke længere behøves. Det har haft sin Tid«; »nu bør »Dansk Missionsblad« holdes af alle vore Venner«.<sup>42</sup>

Asschenfeldt-Hansen »Farvel – og Tak« er fyldigere. Det var ikke uden vemod, at han tog pen i hånd for at skrive de sidste linier i bladet. »To Gange hver Maaned i disse tyve Aar blev jeg altid mindet om, at Tiden var der, da Missionsbudet skulde gøres færdigt. Og nu er den sidste Gang kommen«, men han så tilbage med tak og siger beskedent: »Det var jo kun et lille Blad, fattigt nok paa mange Maader, dog i Herrens kærlige Hand et Middel til at lægge Hedningemissionens hellige Tanke ind i nogle Hjerter og dybere ind i andre. Det var en Naadegave til mig selv; det tjente til at varme mit eget Hjerte for den store Sag«. Men Asschenfeldt-Hansen var ikke bitter ved afskeden, for han

kunne meddele, at samtidig med, at »Missionsbudet« standsede, blomstrede med det samme en lille aflægger frem, »Det lille Missionsbud«, der særligt henvendte sig til børnene og blev udgivet i forening med fru Johanne Blauenfeldt, men med hovedredaktion hos Asschenfeldt-Hansen; også det skulle blive billigt og komme hver måned med mange billeder. Asschenfeldt-Hansen sluttede med at sige på gensyn i det nye blad, idet han håbede, at de, der var blevet venner af det gamle blad, ville række en hjælpende hånd til at støtte det lille Missionsbuds første barneskridt.<sup>43</sup>

## Noter

1. Anne-Lise Schou: Ydre og Indre Mission i Vendsyssel 1870-1920 (Studier i kristen mission og kulturpolitik 2), Kbh. 1987, 132 (note 30).
2. H. C. Schmidts brev delvis gengivet i »Missionsbudet« 1. årg. (1/7 1888), 100-103 (med gengivelse af Schmidts bolig i Rajahmundry). – Breve fra Abraham Honoré, dat. maj 1888 i »Missionsbudet« 2. årg. (1/7 1889), 105-111; dat. okt. 1888 sst. 2. årg. (15/7 1889), s. 113-117; og udat. (1894?) sst. 7. årg. (1/10 1894), s. 148-151; alle til T. Løgstrup.
3. Schou: anf. arb. 40-42.
4. Dansk Missions-Blad 1887, 144.
5. Sst. 145.
6. Sst. 202 f.
7. Se f.eks. Dansk Missions-Blad 1887, 296, 328, 360, 392.
8. Fyrskibsføreren J. Paulsens brev fandt V. Holm var så hjertevarmt, at han med dennes tilladelse og forskellige mindre ændringer aftrykte det i Dansk Missions-Blad 1887, s. 265-68. – Orig. i DMS's arkiv (i Rigsarkivet) pk. 116, hvor også Paulsens tilladelse i brev af 5. aug. s.å. findes.
9. Paul Nedergaard: Dansk Præste- og Sognehistorie 1849-1949 (1959), V, Aalborg stift, Kbh. 1959, 451 ff.
10. Sst. 221 f.
11. Om C. C. J. Asschenfeldt se Arends: Gejstligheden i Slesvig og Holsten I, 1932, 24; Dansk Biografisk Lexikon II, 1971, 47 f. – Om påvirkningen fra Claus Harms se Flensburg. Geschichte einer Grenzstadt, Flensburg 1966, 266. – Om barnedåben i Bov kirke 7. aug. 1856, se C. Asschenfeldt-Hansen: Naade over Naade. Et Taknemmelighedens Tilbageblik over mange Naadeaar, Kbh. 1930, 10 f.
12. Jvf. brev af 16.1. 1842 fra Asschenfeldt til Norddeutsche Missionsgesellschaft, hvori gaven ledsages »mit den treusten und herzlichsten Wünschen für die heilige Missionssache überhaupt und das fernere Wohl und Gedeihen der N.M.D.G. in Sonderheit«; A. anbefalede sig til brødrenes forbøn, »die wir gemeinsam in unsern monatlichen Missionsstunden auch Ihrer vor dem groszen Missionsfürsten gedenken« (Orig. i Norddeutsche Missions-Gesellschafts arkiv i Staatsarchiv Bremen, Bremen (7,1025-81/5. Verwaltungsausschusz 1842)).
13. Asschenfeldt-Hansen: anf. arb. 11 (A.-H.'s bindestreg i henh. t. navnebevilling 1906). Dagbøgerne nu i arkivet ved det danske bibliotek i Flensburg.

14. Om forbindelsen med Schlesch og Asschenfeldt-Hansens hele stilling til ydre mission se A.-H.s erindringer Naade over Naade 87-98 (med fremhævelse af den store betydning, det skandinaviske missionsmøde i Göteborg 1885 havde for ham).
15. Idéen havde utvivlsomt ulmet siden Göteborg-mødet se Schou: anf.arb. 138 (note 31).
16. Orig. i DMS's arkiv pk. 116 (Rigsarkivet).
17. Regest af indholdet (med Holms svært læselige kortskrift) i Kopibog for selskabets formænd 1885-98, 97 i DMS's arkiv (Rigsarkivet).
18. Orig. i DMS's arkiv pk. 116 (Rigsarkivet).
19. DMS. Forhandlingsprotokol 1864-97, 258.
20. T. Løgstrup: Det danske Missionselskabs Historie. Ny udgave 1905, 444.
21. Løgstrups »Erindringer« bd. I, 278 i Th. Løgstrups privatarkiv nr. 6998 (Rigsarkivet).
22. Løgstrups »Erindringer« bd. II, 1 (Rigsarkivet). – I sine ovennævnte trykte erindringer »Naade over Naade« s. 93 oplyser Asschenfeldt-Hansen herom kun: »Bladet kom til at hedde »missionsbudet««.
23. Regest i DMS's Kopibog for selskabets formænd 1885-98, 100 (Rigsarkivet).
24. Asschenfeldt-Hansen: Naade over Naade se s. 93.
25. Regest i DMS's Kopibog for selskabets formænd 1885-98, 101. – Anbefalingen, der er dateret 25. oktober 1887, ses iøvrigt ikke kendt i sin ordlyd i DMS-arkivet.
26. Anbefalingen trykt i Den indre Missions Tidende. Red. af Vilh. Beck, 34. årg., 1887, s. 759-61.
27. Asschenfeldt-Hansen ovennævnte erindringer s. 93 f.
28. Schou:anf.arb. 40.
29. Udsendt som Tillæg til Dansk Missionsblad for 1889 nr. 6, s. 10.
30. Asschenfeldt-Hansens ovennævnte erindringer s. 97.
31. Niels Bundgaard: Det danske Missionselskabs Historie. Missionsmenigheden i Danmark, 1935, 161 ff. – Jvf. Schou: anf. arb. 94.
32. Schou: anf. arb. 132.
33. Asschenfeldt-Hansens erindringer s. 94.
34. Løgstrups Erindringer II, s. 1 (under 1887 21/10) (Rigsarkivet)
35. »Missionsbudet« 1. årg. nr. 1 1. jan. 1884, s. 1-3.
36. »Missionsbudet« 1. årg. nr. 4 15. febr. 1888, s. 24.
37. »Missionsbudet« 1. årg. nr. 5 1. marts 1888, s. 40.
38. »Missionsbudet« f.eks. nr. 4 15. febr. 1888, s. 32.
39. »Missionsbudet« 1. årg. nr. 5 1. marts 1888. s. 39-40.
40. Bundgaard: anf. arb. s. 217 ff.
41. »Missionsbudet« 20. årg. nr. 24 15. dec. 1907, s. 186.
42. »Missionsbudet« 20. årg. nr. 21 1. nov. 1907, 163.
43. »Missionsbudet« 20. årg. nr. 24 15. dec. 1907, s. 184 f.

## Summary

»Missionsbudet« was a missionary periodical published 1888-1907. The leading Danish missionary society Dansk Missionselskab (DMS) published a periodical »Dansk Missionsblad«, which never gained a wide circulation. In the 1880'es the balance sheet of the society showed a

deficit, and the Rev. C. Asschenfeldt-Hansen, well known in the history of the Indre Mission, wrote in 1887 to the chairman of the DMS and to the executive committee of the society proposing a new periodical at a lower price and with a more popular and devotional content. The executive committee approved the proposal, but wished in stead of the suggested co-editor, the Rev. Moe, who had used disparaging words about the Grundtvigian movement, the Rev. Th. Løgstrup, at that time member of the executive committee and later managing secretary of the DMS; he named the new periodical, but it was the energy and work of Asschenfeldt-Hansen, who marked the editing through 20 years of the new periodical. As early as 1889 the new paper had 21.000 subscribers (compared to the 2340 then of the »Dansk Missionsblad«). The new periodical nourished interest in many Danish homes for foreign missions, especially in the Indre Mission. The number of subscribers to the »Dansk Missionsblad« increased until in 1907 the two periodicals had almost the same number of subscribers. It is supposedly the break between the Rev. Løgstrup and the DMS that made an end to the »Missionsbudet«, but Asschenfeldt-Hansen went on with a new periodical »Det lille Missionsbud« (The little missionary messenger), edited for children.

*Fhv. arkivar Carl Rise Hansen,  
Mågevej 19, Roskilde*